

‘Het zijn de details die je bij de strot grijpen.’ *NRC*

‘Op ingenieuze en indringende wijze toont McCann in een heldere en vaak meeslepende stijl overwegingen, gedachten en feiten die allemaal op een eigen manier zijn verbonden met de aard en de historie van het conflict.’ *Nederlands Dagblad*

‘Blijven praten. *Apeirogon* is een overtuigend pleidooi daarvoor. Vertellen als overlevingsstrategie, daar gaat *Apeirogon* ook over.’ *De Groene Amsterdammer*

‘McCann dook in een oneindige verzameling beelden en persoonlijke verhalen en voert die op met losse draadjes en hij geeft de lezer de kans deze gewelddadige wereld te ontvouwen zodat die wereld verandert in een wonder. Dat is de kracht van literatuur. Dit is de grootste taak die een schrijver op zich kan nemen.’ *De Revisor*

‘De roman laat je voelen hoe het is om midden in de conflicten tussen Israël en de bezette gebieden te staan. [McCann] laat je nadenken over de vraag hoe je je zelf laat leiden door vijandbeelden en of je bereid bent de ander in alle gevallen als mens te zien. De lezer die bereid is daarin mee te gaan, krijgt de literaire vorm die McCann koos er als prachtig cadeau bij. *Apeirogon* moet gelezen worden!’ *Literair Nederland*

‘Het is een meesterwerk.’ *De Standaard*

Longlist Booker Prize 2020, Shortlist Prix Médicis, Shortlist Prix Femina, Longlist Andrew Carnegie Medals for Excellence 2021, Nominatie Europese Literatuurprijs 2021 (voor auteur én vertaler)

Filmrechten verkocht aan Steven Spielberg

Van Colum McCann verschenen eerder bij De Harmonie

Vissen in de nachtzwarde rivier

Zanghonden

Het verre licht

Alles in dit land

Danser

Zoli

Laat de aarde draaien

Trans-Atlantisch

Dertien manieren van kijken

Brieven aan een jonge schrijver

Als moeder

Twist

COLUM MCCANN

Apeirogon

Vertaling Frans van der Wiel

De Harmonie Amsterdam

Voor Sally

NOOT VAN DE AUTEUR

Lezers die bekend zijn met de politieke situatie in Israël en Palestina zullen weten dat Bassam Aramin en Rami Elhanan, de stuwende krachten in dit boek, werkelijk bestaan. Met ‘werkelijk’ bedoel ik dat hun verhalen – en die van hun dochters Abir Aramin en Smadar Elhanan – goed gedocumenteerd zijn door film en pers.

De transcripties van beide mannen in het middendeel van het boek zijn samengesteld uit een reeks interviews die ze in Jeruzalem, New York, Jericho en Beit Jala hebben gegeven, maar Bassam en Rami hebben mij toegestaan hun woorden en hun wereld vorm te geven en te herscheppen.

Ondanks die vrijheden hoop ik trouw te blijven aan de feitelijke werkelijkheid van hun gezamenlijke ervaringen. We leven ons leven, zei Rainer Maria Rilke, in kringen die steeds verder uitdijen over de wereld.

2016

De heuvels van Jeruzalem baden in mist. Rami rijdt op zijn herinnering over het rechte stuk voor hem en schat de afstand tot een komende schuine bocht.

Zevenenzestig is hij, zit diep over de motorfiets gebogen, gewatteerd jack, dichtgeklapte helm. Het is een Japanse motor, 750 cc. Een vlotte machine voor een man van zijn leeftijd.

Rami trekt het gas open, ook al is het slecht weer.

Hij stuurt scherp naar rechts bij de tuinen, waar de mist optrekt en het donker zichtbaar wordt. *Corpus separatum*. Hij schakelt terug en scheert langs een legertoren. De natriumlampen zien er donzig uit in de ochtend. Het oranje wordt even verduisterd door een kleine zwerm vogels.

Onder aan de heuvel duikt de weg naar een nieuwe bocht, versluierd door de mist. Hij tikt terug naar zijn twee, laat de koppeling los, neemt de bocht soepel en schakelt weer naar zijn drie. Weg Nummer Een staat er boven de ruïnes van Qalunya: hier ligt de hele geschiedenis op een hoop.

Aan het eind van de afrit mindert hij vaart, zwenkt van de invoegstrook naar de rechterbaan, langs borden voor *Oude Stad*, voor *Givat Ram*. De snelweg is dun bestrooid met vroege koplampen.

Hij hangt naar links en ritst door naar de linkerbaan, naar de tunnels, de Scheidingsmuur, het stadje Beit Jala. Twee antwoorden voor één zwenking: Gilo aan de ene kant, Bethlehem aan de andere.

Geografie is hier alles.

2

DEZE WEG LEIDT NAAR ZONE 'A'
 ONDER PALESTIJNS GEZAG
 TOEGANG VERBODEN
 VOOR ISRAËLISCHE INGEZETENEN
 LEVENSGEVAARLIJK
 EN IN STRIJD MET DE ISRAËLISCHE WET

3

Jaarlijks overwelden vijfhonderd miljoen vogels de heuvels van Beit Jala. Ze vliegen op oeroude instincten: hoppen, lijsters, vliegenvangers, nachtegalen, koekoeken, spreeuwen, klauwierren, kemphanen, tapuiten, plevieren, honingzuigers, gierzwaluwen, grasmussen, nachtzwaluwen, uilen, meeuwen, haviken, adelaars, wouwen, kraanvogels, buizerds, strandlopers, pelikanen, flamingo's, ooievaars, zwarte roodstaarten, vale gieren, Europese kanaries, Arabische babbelaars, bijeneters, tortelduiven, braamsluipers, gele kwikstaarten, zwartkoppen, roodkeelpiepers, wouwaapjes.

Het is de op een na drukste trekvogelsupersnelweg van de wereld: minstens vierhonderd verschillende vogelsoorten stromen er op verschillende hoogten overheen. Lange V's van gakkende vastberadenheid. Eenzame trekkers die laag over het gras scheren.

Elk jaar zien ze een nieuw landschap onder zich; Israëlisches nederzettingen, Palestijnse flatgebouwen, daktuinen, kazernes, barricaden, randwegen.

Sommige vogels trekken 's nachts om roofdieren te mijden, ze vliegen in hun siderische formaties, ellipsvormig van snelheid, plegen tijdens hun vlucht roofbouw op hun spieren en ingewanden. Andere reizen overdag om gebruik te maken van de thermiekbellen die van onderaf opstijgen, warme wind die hun vleugels optilt en waarop ze kunnen meeliften.

Soms verduisteren grote zwermen de zon en werpen schaduwen

over Beit Jala: de akkers, de steile terrassen, de olijfgaarden aan de rand van de stad.

Ga op een willekeurig moment van de dag in de wijngaard van het klooster van Cremisan liggen en je ziet de vogels boven je in hun kwetterende lijnen over komen.

Ze strijken neer op bomen, telegraafpalen, elektriciteitskabels, watertorens en zelfs op de rand van de Muur, waar ze soms een doelwit zijn voor jeugdige stenengooiers.

4

De vroegste slingers waren gemaakt van een matje van runderhuid ter grootte van een ooglap met gaatjes erin voor de leren riemen die het samenhiielden. De slingers waren door herders bedoeld om roofdieren van hun zwervende kuddes te verjagen.

De herder hield het matje in zijn linkerhand, de riemen in zijn rechter. Er was veel oefening nodig om nauwkeurig te mikken. Nadat de slingeraar een steen in het builtje had gelegd, trok hij de koorden strak. Hij zwaaide het een paar keer in een grote boog boven zijn hoofd totdat hij een van de koorden losliet. Het zakje vloog open en de steen schoot weg: sommige herders konden op tweehonderd passen afstand een doel ter grootte van een jakhalsoog raken.

De slinger werd al gauw onderdeel van de kunst van het oorlogvoeren: je kon ermee langs een steile helling en over kanteelmuren schieten, wat hem onontbeerlijk maakte bij aanvallen op versterkte steden. Er werden massa's langeafstandsslingeraars ingezet. Ze droegen pantserhemden en bereden strijdagens volgeladen met stenen. Wanneer het terrein onbegaanbaar werd – ringgrachten, loopgraven, droge woestijnkloven, steile dammen, wegen bezaaid met zwerfkeien – klommen ze uit hun wagens, sloegen hun versierde steenkokers over hun schouder en gingen te voet verder. De diepste kokers bevatten soms wel tweehonderd kleine stenen.

Ter voorbereiding van de slag was het gebruikelijk tenminste één van de stenen te beschilderen. Die talisman werd op de bodem van

de koker gelegd wanneer de slingeraar ten strijde trok, in de hoop dat hij zijn laatste steen nooit hoefde te gebruiken.

5

Rondom het strijdgewoel werden kinderen – acht, negen, tien jaar oud – ingezet om vogels uit de lucht te schieten. Ze zaten klaar in wadi's, verstopt in woestijnstruiken, wierpen stenen vanaf verdedigingsmuren. Ze schoten tortelduiven, kwartels, zangvogels.

Sommige vogels werden nog levend gevangen. Ze werden opgehaapt en in houten kooien gezet, met uitgestoken ogen om ze het idee te geven dat het permanent nacht was: dan zouden ze zich dagen achtereenvolgens volproppen met graan.

Vetgemest tot twee keer hun vlieggewicht werden ze in kleiovens gebraden en opgediend met brood, olijven en kruiden.

6

Acht dagen voordat hij na een spectaculaire schranspartij overleed, koos de Franse president Mitterrand als laatste gang ortolanen: een kleine geelkeelzangvogel, niet groter dan zijn duim. De delicatessen symboliseerde voor hem de ziel van Frankrijk.

Mitterrands huispersoneel had toegezien op de vangst van de wilde vogels in een dorp in het zuiden. De plaatselijke politie werd omgekocht, de jacht werd georganiseerd en de vogels werden bij zonsopgang gevangen in een speciaal fijnmazig net aan de rand van het bos. De ortolanen werden in kratjes gestopt en in een geblindeerde bestelwagen naar Mitterrands buitenhuis in Latche vervoerd, waar hij de zomers van zijn jeugd had doorgebracht. De souschef verscheen om de kratjes naar binnen te brengen. De vogels waren zo vetgemest dat ze bijna uit hun vel barstten, daarna aan hun poten boven een vat pure armagnac gehouden, ondergedompeld en levend verdronken.